Народны Звон

Г… …альная часопісь. Орган „Цэнтрасаюзу“.

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Вострабрамская 9, кв. 22

Прыймо інтэрэсантаў ад 10 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год—6 зл., за паўгоду—3 зл., за 3 мес. — 2 зл., за 1 мес.—50 гр.

Г… Вільня, 23 сьнежня 1930 г. №. 7

Ад Выдавецтва.

Цэнтрасаюз, выступаючы на выбарную акцыю, учыніў гэты крок чыста палітычнага характару дзеля таго, што ад часу разгрому Грамады беларусы пад Польшчай аказаліся пазбаўленымі свайго кіраўнічага палітычнага цэнтру, ля якога маглі-бы аб'яднацца ў часе выбараў. Дзеля абслугоўваньня гэтае акцыі Цэнтрасаюз быў прымушаны распачаць выдаваньне палітычнага органу, якім і зьяўляецца наш „Народны Звон“. Аднак, Цэнтрасаюз разумеў, што сталая палітычная праца ня ёсьць яго галоўнай задачай, тым балей, што друк палітычнай газэты забіраў львіную долю тых невялічкіх грошы, якія мае наша арганізацыя і якія мусяць іесьці перад усім на працу культурна-асьветную і гаспадарчую. І Цэнтрасаюз, спадзяючыся на памысны вынік выбараў, праектаваў аддаць свой орган беларускім паслом, каторыя і павялі-бы палітычную працу ў мысьль дадзенага Цэнтрасаюзам наказу.

Вынік выбараў, дзякуючы тым абставінам, у якіх яны адбываліся, ня зьдзейсьніў нашых спадзяваньняў. Паслоў сваіх мы ў гэтым Сойме й Сэнаце ня маем зусім. Дык і мэркаваньні нашы аказаліся разьбітымі: мы ізноў асталіся без палітычнага кіраўніцтва.

Зусім натуральна, што „Цэнтрасаюз“, як аб'яднаньне культурна-прасьветных і гаспадарчых арганізацыяў, і ўстаноў, ня можа замяніць сабой пасольскі клюб ці палітычную партыю, бо ў склад яго ўваходзяць прадстаўнікі розных палітычных кірункаў, і прыйшлі яны да нас не дзеля палітычных кірункаў, а прыйшлі яны да нас дзеля творчае культурна-прасьветнае і гаспадарчае працы. Вось чаму, закончыўшы выбарную акцыю, на якую Цэнтрасаюз атрымаў мандат ад агульнага зьезду сваіх сяброў і дзеля якое мы выдавалі „Народны Звон“, мы прымушаны спыніць гэтае выдавецтва, якое, як ужо адзначана, непасільна для нас і з матэрыяльнага боку. Захоўваючы надалей свой гаспадарчы орган „Саху“ і разумеючы, што вёска нязвычайна цікавіцца палітычным жыцьцём, мы ўводзім ад пачатку 1931 году аддзел палітычнае хронікі ў „Сасе“ і будзем пасылаць апошнюю ўсім нашым падпішчыкам, якія прыслалі грошы на „Народны Звон“.

З свайго боку, разумеючы, што грамадзянства ня можа жыць без палітычнага органу, мы зварачаемся да нашых палітычных дзеячоў, якія стаяць на груньце нашага выбарнага „Наказу“, з гарачым заклікам: напружыць усе свае сілы і стварыць палітычную газэту, якая паказвала-бы правільны шлях нашай абаламучанай, здэзорыентованай вёсцы. І мы верым, што грамадзянства нашае адгукнецца на гэты заклік і здолее стварыць орган, якога мы вясьці ня можам.

Лектары для правінцыі.

Маючы на мэце аказваць помач усім грамадзкім пачынаньням у галіне культурна-прасьветнае і гаспадарчае працы, Цэнтрасаюз можа выпаўніць свае заданьне пастольку, паскольку на мясцох — па вёсках і мястэчках — грамадзяне самі выявяць ініцыятыву і ахвоту да стварэньня бібліатэкі-чытальні, коопэратывы, школы ды інш. Ува ўсіх гэткіх выпадках зварачайцеся да Цэнтрасаюзу і атрымаеце раду, інструкцыю і пасільную дапамогу.

Ад пачатку 1931 году Цэнтрасаюз мяніцца наладзіць разьезды лектароў на правінцыю. Але ізноў-жа пасылаць іх будзе толькі туды, скуль будзе прыслана запатрабаваньне і дзе мяйсцовыя сілы самі возьмуцца за падгатаваньне лекцыі. Справа лекцыяў на правінцыі зьяўляецца чарговай задачай Цэнтрасаюзу — сьледам за ўладжанымі ўжо над яго кіраўніцтвам завочнымі курсамі коопэрацыі Беларускага Студэнскага Саюзу.

Прысылайце запатрабаваньне на лектароў загадзя, адзначаючы, якой галінай цікавіцеся, каб Цэнтрасаюз меў магчымасьць плянова разьмяркаваць лектарскія сілы.

Прачытаўшы газэту — перадай другому.

Пратэст Цэнтрасаюзу

проці гвалту над беларускімі культурнымі працаўнікамі у БССР.

Маскоўская камуністычная ўлада учыніла ў Беларускай Савецкай Рэспубліцы поўны разгром беларускіх культурных сіл.

Арыштаваны і аддадзены пад суд за „контр-рэвалюцыйнасьць“ блізу ўсе беларусы—сябры Беларускае Акадэміі Навук, рэктар Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту Пічэта і цэлы рад прэфэсараў-беларусаў (Лёсік, Смоліч, Краскоўскі і інш.), дзесяткі вучыцеляў беларускіх школ, рад выдатных работнікаў на выдавецкай ніве, пісьменьнікаў і паэтаў, а так-жа былых сяброў ураду Радавае Беларусі, у тым ліку—многа нават сяброў камуністычнае партыі, якія сваей дзейнасьцяй сьцьвярдзілі сваё жаданьне тварыць беларускую нацыянальную культуру і ахоўваць індывідуальнасьць беларускага народу.

Каб апраўдаць гэты паход проці ўсяго беларускага, камуністычная ўлада надае арыштаваным цэлы рад нябылых „праступкаў“, у тым ліку — нібыто істнаваўшыя зносіны іх з замежнымі беларускімі дзеячамі роўна беспадстаўна абвінавачанымі загадзя, ў „фашызме“, „падгатоўцы вайны з СССР“ і г. п. Аслаўленае Г. П. У., па загаду з Масквы, пашырае сярод працоўных масаў усю гэтую ілжу і загадвае рабочым і ўсялякім культурна-асьветным асоцыяцыям прымаць рэзалюцыі з асуджэньнем заарыштаваных — перш чым іх нават пасьпела асудзіць савецкая „юстыцыя“. Стэрорызаваныя масы і пакіненыя яшчэ на волі недабіткі спасярод беларускіх культурных дзеячоў прымушаюцца падпісываць заявы з трэбаваньнем для заарыштаваных найвышэйшае кары — кары сьмерці. І гэта паказывае, што маскоўская камуністычная ўлада пастанавіла ня спыніцца перад крывавай расправай з ненавістнымі Маскве тварцамі беларускае культуры.

Беларуская культурна-асьветныя і гаспадарчыя арганізацыі Заходняе Беларусі, аб'яднаныя ў Цэнтрасаюзе, перад аблічам усяго культурнага сьвету пратэстуюць проці бясприкладнага гвалту „чырвонага“ маскоўскага нацыяналізму над паняволеным Масквой беларускім народам і яго культурай. Мы сьцьвярджаем, што ў працягу некалькіх апошніх гадоў камуністычная расейская прэса вяла газэтную падгатоўку паходу маскоўскіх сатрапаў процiў беларусаў і з гэтай мэтай сеяла ўсялякую брахню аб беларускіх дзеячох з абодвух часьцін падзеленай рыжскім мірам Беларусі, стараючыся адначасна даказаць няістнуючую сувязь паміж імі. Мы сьцьвярджаем, што ніякіх зносін — навет чыста асабістых — беларускія дзеячы з Радавае Беларусі з дзеячамі Заходняе Беларусі ня мелі, бо бальшавіцкі тэрор зрабіў такія зносіны немагчымымі. Мы сьцьвярджаем урэшце, што і ў Заходняй Беларусі камуністычная партыя, па загаду з Масквы, павяла шырокую акцыю „узрываньня“ беларускіх культурных установаў шляхам кампрамітаваньня і правакаваньня іх перад польскімі ўладамі. І мы рашуча заяўляем, што рыхтаваная ў Менску крывавая лазьня беларускім культурна-прасьветным працаўніком зьяўляецца выяўленьнем нацыянальнае ненавісьці „чырвонае“ Масквы да народу беларускага за выяўленае беларускімі сялянскімі і работніцкімі масамі і беларускай народнай інтэлігенцыяй жаданьне жыць самастойным культурна-нацыянальным жыцьцём і за выкананую імі вялізарную творчую працу, увёўшую наш народ у сусьветную сям'ю культурных нацыяў.

Цэнтральны Саюз Беларускіх Культурна-Асьветных і Гаспадарчых Арганізацыяў і Устаноў.

Вільня, 16 сьнежня 1930 г.

Да арыштаў беларусоў у Менску.

У апошнім нумары свaей газэты мы ўжо падалі пра арышты беларускіх дзеячоў у Менску.

Як відаць з газэтных вестак, арыштавана ўсё тое, што імкнулася да адраджэньня беларускага народу і стварэньня беларускай культуры.

Гэтыя арышты ў вачавідны спосаб паказваюць беларускаму народу, чаго ён можа спадзявацца ад сучасных валадароў яго бацькаўшчыны.

Беларуская культура і ідэя беларускага нацыянальнага адраджэньня, як відаць, былі патрэбны маскоўскай камуністычнай уладзе толькі як шырма, за якою яна магла-б вясьці сваю шкодную для беларускага народу працу.

Гэтыя рэчы для нас, што праўда, былі зразумелымі ўжо даўно. Апошнія арышты павінны расчыніць вочы нават і тым, хто яшчэ верыў да гэтага часу ў добрыя намеры маскоўскае камуністычнае ўлады да справы адраджэнскага беларускага руху.

Маскоўскія камуністы цкуюць цяпер „масы“ процiў беларускай „контр-рэвалюцыі і здрады“, дамагаючыся кары сьмерці для тых людзей, віна якіх палягае толькі на тым, што яны зьяўляюцца беларусамі і вернымі сынамі сваёй бацькаўшчыны.

Камуністы, якія пацярпелі паражэньне на ўсіх фронтах свайго „сацыялістычнага“ будаўніцтва, — якія давялі абурэньне сялянскіх масаў да крайніх межаў — хочуць адвярнуць цяпер увагу гэтых масаў, ад запраўдных віноўнікаў той сацыяльна-эканамічнай разрухі, якую іх партыя ўвяла ў грамадзкае жыцьцё.

З гэтаю мэтаю яны шукаюць „віноўнікаў“ сярод інтэлігенцыі — інжынераў і тэхнікаў, у выніку чаго творацца сумбурныя працэсы з крывавымі экзэкуцыямі.

Як у колішнім Рыме, так і ў Савецкіх „рэспубліках“ — галодны і абодраны народ няўпынна крычыць: „хлеба і ігры“ і яму іх даюць, але даюць ігры куды больш, чым хлеба.

Тое самае бачым цяпер і ў Менску.

Усюды расьцець незадаваленьне, амаль усюды беларускія сялянскія масы робяць апор процiў грабежніцкай палітыкі маскоўскай камуністычнай улады, з другога боку ўсё больш настойна і грозьней чуецца вокрык з боку галодных гарадзкіх працаўнікоў — „Хлеба“.

І вось замест нехапаючага хлеба трэба і ў Менску накарміць народ дармавым крывавым ігрышчам.

Лёкаі камуністычнае партыі, якія згуртаваліся ў асобную асацыяцыю „пралетарскіх пісьменьнікаў“, выконваючы загад сваіх паноў,—голасна крычаць: „Распні іх!“ і дамагаюцца крывавай расправы над арыштаванымі беларусамі.

І яны будуць „расьпяты“, бо іншага выхаду для зарваўшайся кіруючай клікі няма. Ей трэба задушыць нацыянальна-адраджэнскі беларускі рух, ёй трэба здушыць сялянства, загнаўшы яго ў прыгонныя ўмовы жыцьця і стварыць магільны спакой, пры якім найлягчэй распараджацца лёсам прыгнечаных народаў. Але зрабіць усё гэта ня так лёгка.,.

Кожны народ праяўляе сваю жывучасьць, праяўляе моцны інстынкт да жыцьця, і з гэтым інстынктам ня ў сілах справіцца крывавым валадыром.

Надыйдзе хутка час, калі ў магільную яму будуць укінены тыя, якія капаюць цяпер яе для лепшых сыноў нашай бацькаўшчыны.

Палітычнае жыцьцё.

Польшча.

Сойм і Сэнат.

9 сьнежня г. г. адбылося першае паседжаньне новага Сойму, на якім быў адчытаны дэкрэт П. Прэзыдэнта Рэчыпаспалітай.

У гэтым дэкрэце гаворыцца галоўным чынам аб асноўным заданьні сучаснага Сойму—гэта рэформа Канстытуцыі, якая, як оказана там, „ня была незалежным дасягненьнем уласнага дасьведчаньня, уласнай мысьлі і ня аказалася дасканалаю рэчаю, не даючы дзяржаве ўплываў да разьвіцьця яе сілаў“.

Першае паседжаньне Сойму насіла ўрачысты і галоўным чынам арганізацыйны характар, на якім быў выбраны Прэзыдыум.

У галасаваньні прыняло ўдзел 407 паслоў, з якіх на кандыдатуру Сьвітальскага, як маршалка Сойму, падана 238 галасоў, пасол Звежынскі (эндэк) атрымаў 62, дзеля таго Маршалкам Сойму быў абраны Казімір Сьвітальскі.

Не абыйшлося на гэтым паседжаньні і без дробных інцындэнтаў, якія паказываюць адносіны паасобных соймавых групаў да стварыўшагася палажэньня. Перадусім перад адчытаньнем дэкрэту П. Прэзыдэнта, камуністы ў ліку 3 асоб паднялі авантуру і за гэта былі выкінуты з салі паседжаньня.

Падчас адчытаньня дэкрэту П. Прэзыдэнта, тады як усе паслы слухалі яго стоючы — паслы з „Пяста“, „Эндэкі“ і „Энпээраўцы“ (Niezależna Partja Robotnicza) — сядзелі.

У той-жа самы дзень а 4 гадзіне адбылося і паседжаньне Сэнату, якое прайшло ў тым самым парадку як і соймавае.

Маршалкам Сэнату выбраны б. Віленскі ваявода Рачкевіч.

Выезд марш. Пілсудскага заграніцу.

Як падаюць газэты, марш. Пілсудскі маець у гэтых днях выехаць заграніцу, у адну з дзяржаваў Пірэнэйскай поўвыспы.

Падчас падарожы марш. Пілсудскага разам з ім будуць знаходзіцца два ахвіцэры для даручэньняў і апрача таго палкоўнік Войчынскі.

Ня выключана мажлівасьць, што пасьля 4-х тыднёвым адпачынку, маршалак скіруецца ў вадну са сьветавых сталіцаў з важнаю палітычнаю місіяю.

Гэтакім чынам паварот марш. Пілсудскага у Варшаву маець наступіць у канцы студзеня, пасьля сэсыі Лігі Нацыяў.

Заграніцай.

Адстаўка габінэту Тард'е.

3 сьнежня на паседжаньні Сэнату габінэт Тард'е упаў, атрымаўшы вотум недаверу.

Заграначныя газэты прыносяць весткі, што тварэньне новага габінэту было даручана сэнатару Барту, які належыць да дэмакратычна-радыкальнага аб'яднаньня.

Спатыкаўшыся з цэлым радам труднасьцяў пры стварэньні новага габінэту — Барту злажыў з сябя гэтую місію.

Пасьля гэтага, тварэньне габінэту прэзыдэнт даручыў сэнатару Пыру Лаваню.

Перад крызысам ураду — у Францыі выкрыліся вялізарныя банкавыя афэры, якія фактычна зьяўляюцца адной з яго прычын.

Парыжскія газэты перадаюць, што адзін з найвялікшых францускіх банкаў—банк Устрыка меў „кантакт“ з вельмі многім лікам парлямэнцкіх паслоў, а што найгалаўнейшае—з некаторымі сябрамі габінэту міністраў Тард'е.

Парлямэнтская камісія ўстанавіла далей, што тры газэты, якія падтрымлівалі ўрад Тард'е былі перакуплены гэтым самым банкам.

Такія сэнсацыі вельмі абураюць францускую апінію і ўтрудняюць стварэньне новага ўраду.

Пры такім палажэньні ня было магчымасьці і Лаваню выканаць гэтае жаданьне.

Урэшце прэзыдэнт даручыў стварэньне габінэту радыкальнаму сэнатару Стэгу, і той здолеў скласьці новы ўрад больш левага кірунку. Прэса ня суліць яму даўгавечнасьці.

Вайсковая рэвольта ў Гішпаніі.

12 сьнежня г.г. збунтаваўся адзін поўк жаўнераў, які стаяў у м. Яца і разам з далучыўшыміся да яго цывільнымі вырушыў у кірунку Гуэска.

Вайсковы губэрнатар Гуэска, які вышаў на спатканьне збунтаваўшыхся жаўнераў узяты ў няволю.

У рукі паўстанцаў дастаўся таксама як заложнік адзін біскуп.

Паводле камунікату гішпанскага ўраду, забурэньне гэтае ня маець вялікага значэньня і ўжо амаль зьліквідавана.

Прычыну яго ўрад углядае ў цёмных махінацыях некаторых вайсковых і цывільных асоб, якія падбурылі жаўнераў да бунту.

Ува ўсім краі, як запэўняець камунікат, пануець спакой.

Індыя.

Барацьба індыйскіх нацыяналістаў за незалежнасьць Індыі прадаўжаецца.

На пачатку сьнежня зноў была сутычка, на гэты раз у Бамбэю, паміж паліцыяю і індускімі нацыяналістамі, якія арганізавалі дэманстрацыю ў сувязі з заканчэньнем 7-га месяца са дня арышту Ганді. У гэтым забурэньні было ранена 229 чалавек, з якіх 123 адпраўлены ў бальніцы, а стан 15 безнадзейны.

Ня гледзячы на забарону паліцыі, дэманстранты імкнуліся наладзіць цэрамонію прывітаньня сьцягу нацыяналістаў.

Гэтыя падзеі яскрава сьведчаць як яшчэ далёка ў Індыі да замірэньня і ўтварэньня нармальных варункаў грамадзкага жыцьця.

Тыя забурэньні, якія ня спыняюцца ад даўжэйшага часу, відаць, прысьпяшаюць працу англа-індыйскай канфэрэнцыі ў Лёндане.

На ёй абгаварываюцца справы ўвядзеньня ў Індыі парлямэнцкага ўстрою з дзьвёхпалатным сыстэмам, ня толькі для цэнтральнага ўраду, але і правінцыяў. На канфэрэнцыі зьявілася тэндэнцыя прымірэньня дамаганьняў індусаў-магаметан і індусаў-будзістаў.

Гэтакім чынам у Індыі ў хуткім часе будзе ўведзены дэмакратычна-парлямэнтарны ўстрой, з якога распачнецца новая эра ў жыцьці гэтага шматмільённага і багатага краю.

З Савецкага жыцьця.

Чаго яны дамагаюцца?

У зьвязку з гвалтамі, якія зроблены маскоўскімі камуністамі над беларускімі дзеячамі і пісьменьнікамі—ўва ўсей Усходняй Беларусі—компартыя абрабляе цяпер апінію сваёй „грамадзкасьці“, якая-б дамагалася крывавай расправы над ахвярамі тэрору.

Робіцца гэта ўсё для таго, каб лягчэй было здушыць беларускі адраджэнскі рух, а з другога боку, каб адвярнуць увагу галоднага народу ад тэй эканамічнай катастрофы, якая насоўваецца на Саветы.

Усе савецкія газэты пачалі друкаваць у зьвязку з арыштамі рэзалюцыі-пратэсты.

Як прыклад брахні і маральнага адзічэньня, можам прывесьці на гэтым мейсцы пару цытатаў з савецкіх газэтаў.

У „Ізвестіях“ (ад 2 сьнежня г. г.) знаходзім тэлеграму Тасс-а пад такім крыклівым загалоўкам: „Беларускія нацыянал-дэмакраты — саюзьнікі Рамзіных і Кандратьевых падрыхтоўвані грунт для інтэрвэнцыі і фашыстаўскай дыктатуры“. А далей падаецца вестка аб тым, што „пралетар'ят Менску дамагаецца самай суровай кары“ для арыштаваных беларускіх дзеячоў.

Пішуць такжа савецкія газэты, што на „ўсіх прадпрыёмствах адбываюцца „мітынгі—пратэсту, дамагаючыся крывавай расправы.

Тое самае мы бачым і ў „Беларускім“ Камуністычным Унівэрсытэце, які ў самы цынічны спосаб дамагаецца крыві прадстаўнікоў беларускай навукі і культуры.

Усе гэтыя „пратэсты“ нас ня дзівяць, бо мы добра ведаем, як яны падрыхтоўваюцца.

Калёністы—сяляне паўцякалі з Саветаў.

Прымусовая калектывізацыя, якая праводзіцца камуністычнаю партыяю ў савецкай вёсцы, прывяла да ўсяго таго, што мы ведаем у гэтай справе — яшчэ і да ўцяканьня з Саветаў самай культурнай часткі сялянства — гэта калёністаў.

Летам 1929 г. пачалі масова ўцякаць заграніцу швэды, немцы, чэхі і іншыя. Усе гэтыя калёністы прыбылі ў Расею на пачатку 19 стагодзьдзя і былі сьцягнуты туды з тою мэтаю, каб навучыць расейскае сялянства рацыянальнаму вядзеньню сельскай гаспадаркі.

Трэба сказаць праўду, што вялі яны гаспадарку ўмела і расейскае сялянства шмат чаго ад іх навучылася.

Прыйшла рэвалюцыя, а за ёю Сталінская компартыя з яе прыгонным рэжымам і абдзіраньнем працоўнага сялянства і ўсім калёністам нічога не засталося, як уцякаць з Саветаў.

Першымі пачалі ўцякаць немцы, якія летам 1929 г. у колькасьці больш 10.000 чалавек рушылі ў Петраград і Маскву, каб дабіцца там дазволу на выезд у Нямеччыну.

Пасьля доўгіх хлопатаў і пры дапамозе нямецкага консульства гэтым няшчасным абадраным і галодным удалося дастацца на бацькаўшчыну.

Аднак тыя, якім удалося выбрацца з Саветаў, аказаліся шчасьліўцамі ў параўнаньні з значнаю часткаю тых, якіх камуністы ня выпусьцілі с Саветаў, арыштавалі іх і выслалі на галодную сьмерць у Сыбірскую тайгу.

Гледзячы на немцаў пачалі ўцякаць і чэхі, якіх лічыцца да 50 тысяч душ і якія жывуць пераважна на Правабярэжнай Украіне. Яны таксама былі зусім зруйнаванымі і церпяць у Саветах вялікую бяду.

Пад канец 1929 г. пастанавілі пакінуць Саветы і грэкі, якіх лічыцца там 50.000 душ.

З грэкамі справа стаіць горэй, бо ўрад Грэцыі не згаджаецца прыняць усю гэтую масу людзей і выдаў толькі 3 тысячы дазволаў.

Нарэшце пачалі ўцякаць мадзяры і латышы.

За апошнія часы амаль што дня прыходзіцца чытаць у газэтах, што пачалі ўцякаць беларусы і ўкраінцы, якія жывуць у прыгранічнай паласе.

Гэтакім чынам да „белагвардзейскай“ эміграцыі трэба далучыць яшчэ і чыста сялянскую.

Апошняе зьявішча вельмі характэрна для сучаснага рэжыму, які пануець у Саветах з яго „дыктатураю пралетарыяту“.

Прыгавар у справе „Прамысловай партыі“.

7 сьнежня г. г. агалошаны прыгавор у галоснай справе г. зв. прамысловай партыі, на падставе якога прафэсар Рамзін, Калінікаў, Ларычаў, Чэрноўскі і Фядотаў прыгавораны на кару сьмерці, рэшта абвінавачаных па 10 гадоў катаржнай турмы.

На другі дзень Ц. Вык. Камітэт кару сьмерць замяніў для ўсіх засуджаных на 10 гадоў турмы.

Паход на вёску за... лёнам, тытунём, расьлінным маслам і іншым і рэчамі.

Ня гледзячы на тое, што ўсе савецкія газэты запоўнены цяпер справаздачамі аб вялікім працэсе проці г. зв. „прамысловай партыі“ на чале з Рамзінам і іншымі — усё-ж такі даецца заўважыць з гэтых газэтаў што на с.-гаспадарчым фронце ў Саветах справы стаяць зусім дрэнна. Настолькі палажэньне гэтае сур'ёзнае, што было патрэбным нават выдаць асобнае распараджэньне Савету Нар. Камісараў, у якім пастанаўляецца прыняць драконаўскія меры ў справе прымусовага сьцягненьня з сялянства патрэбнага для фабрыкаў с.-гасп. сыр'я.

Такое пастанаўленьне было выдадзена на пачатку сьнежня, дзе мы знаходзім, між іншым, што заслухаўшы даклад Нар. Ком. Земляробства—Савет Камісараў прызнаў „плянавыя заданьня па загатоўцы найгалаўнейшых відаў с.-гасп. прадуктаў выкананымі крайне незадаваляюча і што загатоўкі ў большай часьці рэзка адстануць ад тэмпа загатовак прошлага году.

Далей гаворыцца ў дэкрэце: „Бяручы пад увагу, што загатоўкі сялянскага матэрыялу „Лёнасямёя“ ідуць такім тэмпам, што ствараецца пагроза забясьпечаньня насеньням будачага пасеву“. І нарэшце санкцыя: „прыняць рашучыя меры да выпаўненьня“.

З газэты „Праўда“ даведываемся, што па загатоўкам сабрана ўсяго тўлькі 2,3% (а то і меней) таго, што было прадбачана па „пляну“.

Як-жа пасля гэтага не сердавацьна ўсякую контр-рэвалюцыю і беларускі нацыянал-дэмакратызм!

І „Праўда“ не на жарт рассердавалася...

„Усе гэтыя недахопы — піша яна — павінны быць безадкладна ўхіляны“...

Прамысловасьць павінна атрымаць поўнасьцю і ў тэрмін (?!) патрэбнае ёй сыр'ё“...

Але для таго, каб дабіцца гэтага, трэба разьвярнуць кампанію па баявому (выехаць з гарматамі і кулямётамі на сяло, што ўжо і робіцца ў Пскоўскай губэрні — Рэд.), трэба разаблачыць агентаў кулацтва — правых апазыцыянэраў, трэба максымальна выкарыстаць аграмадны палітычны пад'ём калхознікаў і бедняцка-сераднякіх масаў вёскі ў зьвязку з раскрытым контр-рэвалюцыйным загаво-

рам „прам. партыі“ і пагрозай новай інтэрвэнцыі проці Сав. Саюзу“.

Нам здаецца, што нават і тыя працэсы, якія штучна клеяцца камуністамі проці „контр-рэвалюцыі“ мала памогуць справе і савецкія фабрыкі будуць сядзець бяз сыр'я. Не памогуць і сярдзітыя вокрыкі камуністычнае „Праўды“.

Нормы прадуктаў на сьнежань месяц.

У савецкіх газэтах апублікавана норма прадуктаў на сьнежань.

Для першай найбольш прывілеяванай катэгорыі прадугледжана выдача 25 грам гарбаты, 400 гр. маргарыну, 4 штук яец, 1 кусок туалетнага мыла, 500 гр. гаспадарчага мыла, 1 кілё селядцоў 250 гр. кампоту.

Само сабою разумеецца, што для наступных катэгорыяў гэтыя нормы значна паніжаны. Пры гэтым афіцыяльна абвешчана, што фактычна масла, маргарын і яйкі пакуль-што не выдаюцца і пра дзень, у які распачнуць іх выдаваць — будзе абвешчана дадаткова.

Кароткія навіны.

Каля Стаўпцоў паліцыя арыштавала вядомага камуніста Міхася Бурсака — агента сувязі Цэнтральнага Камітэту кам. партыі.

У Кракаве і Катавіцах пануець эпідэмія грыпы. Шпіталі перапоўнены хворымі. З прычыны эпідэміі маюць быць зачыненымі ўсе школы.

Сялянскія паўстаньні ў Саветах пашыраюцца далей і ахапілі акрамя Псkоўскага вокругу Ленінградзкі і Ноўгародзкі.

Карныя экспэдыцыі для ўдушэньня сялянскага руху стасуюць самыя вострыя меры, аднак гэта ні да чаго ня вядзець і паўстанчы рух пашыраецца.

Не з дабра відаць сялянскія масы ўзяліся за зброю.

Гандлёвае савецкае прадстаўніцтва ў Эстоніі зьвярнулася да Эстонскага ўраду з просьбай, каб ён узяў на сябе дастаўку ў Ленінград мясных прадуктаў.

8 сьнежня ў Парыжы застаўся забіты б. мін. унутр. спраў Грузіі Рамі납вілі. Забойства папоўнена з прычын палітычных.

Таўпа безработных у сталіцы Нямеччыны —пасьля дэманстрацыі—кінулася рабаваць крамы з прадуктамі прадавольства. Калі рэзінавыя дубцы не падзеялі, паліцыя пусьціла ў ход „халоднае аружжа“. Усе крамы зараз-жа зачыніліся.

Лік безработных у Англіі павялічваецца і дайшоў на 1 сьнежня г. г. да 2.305 639 чалав. Цяпер безработных у Англіі на 1.002.709 чалав. больш, чым на пачатку сьнежня прошлага году.

У Лёндане заўважана шмат выпадкаў хваробы і нават сьмерці ад некага надзвычайна густога туману, такога самага, які быў заўважаны ў Бэльгіі.

Тое самае ў накалькіх выпадках было і ў Парыжы.

Вучоныя і дактары зацікавіліся гэтымі выпадкамі і хочуць дашукацца хэмічных складнікоў шкоднага туману.

Амэрыканскі кангрэс асыгнаваў на барацьбу з безрабоцьцем 100 мільёнаў даляраў. На гэтыя грошы будуць арганізаваны публічныя работы для безработных.

У Чыкаго (Паўн. Амэрыка) творацца надзвычайныя рэчы: бандыты зьяўляюцца ад даўжэйшага часу там „гаспадарамі палажэньня“.

Нядаўна ў белы дзень адзін бандыт уварваўся ў дзяржаўны банк, гдзе знаходзілася ў гэты час 25 урадоўцаў, стэрарызаваў усіх прысутных і абрабаваў банк.

У Амэрыцы зьявілася маса радавых чырвонцаў, якія маюць аднолькавы нумар. Прэса цьвердзіць, што гэтыя чырвонцы надрукаваны ўмысна радавым урадам, каб неяк „затушаваць“ інфляцыю.

У паўдзённай частцы Амэрыкі зьявілася вялікая колькасьць львоў, якія ў белы дзень нападаюць на вёскі і хапаюць людзей. У адным толькі вокрузе два львы з пароды г. зв. „людаедаў“— разарвалі аж 34 чалавек. У адной мяйсцовасьці львы схапілі нават начнага стоража, які стаяў на варце пры доме аднаго эўрапэйчыка.

Насяленьне дамагаецца, каб улады прыслалі салдат для зьнішчэньня небясьпечных зьвяроў.

Некалькі дзён таму назад у Чэха-Славакіі быў звольнены з „пасады“ кат за недатрыманьне службовай таямніцы, у зьвязку з выкананьнем апошніх двух эгзэкуцыяў.

Міністэрства Справядлівасьці, ня гледзючы нават на тое, што яшчэ не абвесьціла конкурсу для кандыдатаў на гэтую „высокую“ пасаду, атрымала ўжо аж 120 просьбаў ад асоб, якія-б хацелі заняцца катаўскаю прафэсіяю.

Цікава, між іншым, тое, што з пасярод кандыдатаў на гэтую пасаду — знаходзяцца шмат асобаў, якія пакончылі вышэйшыя школы і маюць навуковыя тытулы!

Студэнскія тары-бары.

(Фэльетон).

Альлё! Альлё! Сягоньня аб студэнтах, аб беларускіх студэнтах. Аб іх мала пішуць. А самі аб сабе яны пісаць ня могуць, бо ня маюць грошаў выдаваць „Студэнскую Думку“. Дзеля гэтага трэба напісаць — студэнская думка — бяз чужаслову. Яна ў галаве ў студэнта й пакуль што ня выходзіць на паперу. Дзе ўзяць цяпер выдаваць „Студэнскую Думку“? Зразумейце, грамадзяне, што беларускі студэнт часта абедае два-тры разы ў тыдзень, дый то часам вечарам, калі ўсе „прыстойныя“ людзі вячэраюць. Студэнты — „няпрыстойная“ публіка...

Але вось цяпер ходзяць чуткі, што адчыніцца студэнская сталоўка ў Вільні (беларуская). Вось тут, браты, трэба падумаць, бо сталоўка — рэч паважная. Мы бедныя. Так. Гэта кожны верабей ведае. Крэдыт, значыцца, выключаны. Зьеў абед — „гані манэту“. А ў сталоўцы, пэўне-ж, беларусы абед выдаваць будуць. Ня выцярпіць сэрца. (Галодны такі студэнт прыйдзе, вочы гараць, твар худы...) Дасьця у крэдыт. Ну — і ўсё прапала! Сталоўку лічы гістарычным фактам. Добра, калі абед будзе выдаваць нейкі „дзядзя Том“... дэлікатны чалавек з моцнымі мускуламі. А што, браты, калі вось... беларусачка, дзяўчынка ў хвартушку, абед падаваць будзе. Лічы, што ўся справа прапала без павароту. Адразу пастаў крыж на сталоўцы. Гэта, грамадзяне, трэба абдумаць, бо сталоўка — рэч важная...

А вось найлепшы спосаб, мне здаецца, быў-бы такі. Трэба, каб Урад Беларускага Студэнскага Саюзу вывясіў такую абвестку:

Увага! Увага!
Калегі і калежанкі!
Знаёмцеся!
Заводзьце знаёмствы!

Гэта было б зусім так, як казаў бацька сыном: капайце вінаграднік — там закопаны скарб. Разумны бацька. (Скарбу, бачыце, ніякага ня было...). Калі выабразім, што студэнт знаёмы з 40-ка або 39-цю сем'ямі — дык усё ў парадку. Ен будзе сыты, задаволены, жыцьцярадасны й грамадзкакарысны. Трэба толькі дакладна сьпісаць адрасы ўсіх „знаёмых“ у блёк-нот і — гуляй душа! 1-ага ідзе студэнт на абед да X, 2-га да — Y, 3-га — да Z і т. д. Да X ён трапіць на другі абед аж 10-га наступнага месяца, да Y — 11-га і г. д. Вельмі прызваітыя візыты (1 раз на $1^1/_2$ месяцы..). І хто дадумаецца, што за думка ў студэнскай мазгаўні.

Прыходзіць трэба, звычайна, раней абнюхаўшы атмасфэру. У X-аў абед а 2 гадзіне — вельмі прыемна! Прыходзім а 12 і сядзім. Гаворым з мамай, з татам, з дачкой, з сынам. Аб тым — аб сім. Аж тут і абед... Цябе, значыцца, запрашаюць. Трэба „дэлікатна“ адмовіцца. Але ведай, браце, што „дэлікатна“—гэта значыць усё. Тут ты павінен паказаць спрыт і вышэйшую асьвету. Трэба сказаць, што „я“ або „ты“ абедаеш у сталоўцы. Яны яшчэ раз запросяць. Усьміхніся „маме“ або дачцэ. Нешта скажы і разьвівай тэндэнцыю да „абеданьня“. Усё добра. Ты жэш абед. Ен каштуе табе крыху нерваў, але затое добры й „плотны“. І так усюды і ўсягды. Можна мець 20 і 15 знаёмых, не абавязкава 40 — але тады ня так „гладка“. Можна жыць, няма чаго, але тут трудней. Могуць „пагнаць“...

А цяпер яшчэ адна рэч. Вось вы прыходзіце да нейкага знаёмага. У вас на душы весела. Прад вамі маладасьць, праца, барацьба, сухоты. Жалудак ваш вырабляе шмат сокаў і г. д. Вы чуеце званок. Уваходзіць „Грыц“ (такіх самых когляндаў студэнт). Тое-сёе... Вы думаеце, што ну... прыпадкова спаткаліся ў „знаёмага“. Урэшце яшчэ званок, і яшчэ, і яшчэ. Вас, Грыцаў, сабярэцца чалавек 10. Лічы — абеду няма. Вы пасядзіце, пасядзіце, а ўрэшце й разсыпецесь сьмехам.

Дык вось, каб такіх выпадкаў не было, хай Урад Студэнскага Саюзу выбярэ спэцыяльную „Адрасную Камісію“. Але тады — іначоў бяда! „Адрасная Камісія“ выбярэ сабе самыя „тлустыя“ адрасы, а іншым костачкі выкіне... Тут іначоў знак пытаньня.

Але ўсё-ж над гэтым трэба падумаць. Студэнт — дадумаецца! О, хай яго ліха, — гэта-ж такі хітрак, што ўсё зробіць. Толькі бяда, што мала аб ім пішуць, аб гэтым хітрым студэньце.

А студэнская думка працуе цяпер у кірунку адкрыцьця новых спосабаў:

Як пражыць бяз грошаў?!

Ідэ.

Да Грамадзян Радных.

Цэнтрасаюз выдае сельскі-гаспадарчы журнал пад назовам „САХА“, які мае на мэце пашырэньне сярод сялянскае масы сельска-гаспадарчае веды і дапамогу сялянству практычнымі радамі ў справах гаспадараваньня на ральлі, гадоўлі скаціны, малачарства, пчалярства, усіх відаў коопэрацыі і г. д. Журнал гэты, выпаўняючы сваё заданьне, сустракае на вёсцы гарачы спогад усюды, куды даходзіць. На жаль, вёска наша гэтак зьгалела, што ня ў сілах аплачываць акуратна падпіску, і Рэдакцыя ня мае магчымасьці ані павялічыць абыймо „Сахі“, ані ўзбагачываць яе зьмест так, як бы ей хацелася, ані выпускаць часьцей, чым цяпер. Каб усяго гэтага дабіцца, неабходна грамадзкая дапамога журналу — шляхам прыдбаньня вялікшае лічбы падпішчыкаў. І ў гэтым кірунку павінны ей дапамагчы людзі, якія кіруюць жыцьцём нашае вёскі і ведаюць яе патрэбы, а ў першы чарод—Грамадзяне Радныя і Гмінныя Рады.

Няхай-жа кожны Радны сам выпіша „Саху“ дый заахвоціць сьвятлейшых сялян да гэтага. Няхай кожная Гмінная Рада зразумее, што „Саха“ — гэта найвярнейшы супрацоўнік нашых самаўрадаў у галіне падняцьця матэрыяльнага дабрабыту вёскі, і няхай асыгноўвае кожын год хоць пару сот злотых на выдавецтва „Сахі“. Некаторымі Гміннымі Радамі, дзе беларусы маюць большасьць, ужо зроблены добры пачын у гэтым кірунку. Няхай-жа за імі пойдуць і ўсе другія!

Хроніка.

✕ **Былыя правадыры Грамады ўцяклі заграніцу.** „Dziennik Wileński“ падаець, што згодна весткам атрыманым з Масквы, частка грамадаўскіх правадыроў апынулася ў Менску. 10-га сьнежня г.г. туды прыбылі Рак-Міхалоўскі, Мятла і Бурсэвіч. Дзе знайходзіцца Тарашкевіч, які таксама ўцёк— газэта не падаець.

Трэба дадаць да гэтага, што ўцяклі заграніцу толькі вышэйпададзеныя асобы. Значная частка б. грамадаўцаў сядзіць яшчэ ў вастрогах, адбываючы кару за сваю дзеяльнасьць у той самай Грамадзе, правадыры якой знайходзяцца цяпер у Саветах.

✕ **Звальненьне з арышту гр. Яжубёнка і вучняў Клецкай Бел. Гімназіі.** Намі падавалася ў адным з папярэдніх нумароў нашай газэты пра арышты ў Клецкай гімназіі.

Як нам даносяць, у сучасны мамэнт усе арыштаваныя знаходзяцца на волі.

Але пазбыўшыся адной бяды, Клецкая гімназія апынулася перад іншаю, ня менш цяжкаю. Матэрыяльныя справы ў гэтай гімназіі, ня гледзячы на ўсе высілкі яе дырэкцыі, стаяць так, што бадай ці ня будзе яна зачынена з канцом гэтага паўгодзьдзя. На ўсе алярмы як дырэкцыі гімназіі так і Цэнтрасаюзу аб матэрыяльнай дапамозе—нічога не атрымана, ня гледзячы на тыя абяцаньні, якія былі дадзены ў свой час адпаведнымі ўладамі.

✕ **Арышты камуністаў у Вільні:** Як надаюць віленскія газэты, саюз студэнтаў жыдоў склікаў на 7 сьнежня сход, на які была запрошана некая Гіна Мэдэм, нядаўна прыбыўшая з Саветаў.

Гіна Мэдэм павінна была прачытаць даклад на тэму: „Жыцьцё работніка ў Расеі“.

Вечарам, каля 11 гадзіны, на салю пры Людвісарскай № 4, дзе адбываўся даклад, увайшла паліцыя і ўсіх арыштавала. Прысутных на салі было 34 студэнтаў і 101 чал. „гасьцей“, пры якіх, як падаюць газэты, аказалася шмат камуністычнае бібулы.

✕ **Новая кніжка.** Хутка выйдзе з друку другая частка повясьці Я. Коласа у „Палескай Глушы“ пад тытулам: „У глыбі Палесься“. Кніга гэтая будзе каштаваць каля 3-х залат.

✕ **Новая карысная культурна-гаспадарчая інстытуцыя.** Усе нашыя інжынеры, аграномы, што кончылі вышэйшыя школы ў Чэхаслявакчыне і вярнуліся на Бацькаўшчыну маюць злучыцца ў свой асобны саюз пад назоваю „супалка беларускіх аграномаў“. Саюз гэты мае паўстаць як прадпрыёмства, на коопэратыўных падставах. Цяпер ідзе кратаньне каля апрацоўкі статуту.

✕ **З Беларускага Студэнскага Саюзу.** На час калядных сьвятаў Беларускі Студэнскі Саюз рыхтуецца зладзіць спэктакль-вечарыну. У праграму якое мае ўвайсьці нова інсцэнізованы праз калегу Я. Хвораста жарт у 2-х актах, з твораў Я. Коласа „На прасторах жыцьця“ пад тытулам „Несьвядомы элемэнт“.

+ **Беларускі скаўтынг.** Група беларускіх студэнтаў пачала энэргічна кратацца, каля арганізацыі беларускага скаўтынгу. Даволі добрую думку трэба горача прывітаць. Усе другія народы гэтую ідэю шырока правялі ўжо і праводзяць. Пара і нам падумаць аб узгадаваньні моладзі на падставах скаўтынгу.

× **Хваробы ў Вільні.** Дзякуючы вельмі дрэнnаму надвор'ю, якое наглядаецца ў Вільні—колькасьць хворых павялічваецца.

Асабліва пашыраецца г. зв. грыпа, на якую хварэець тут больш 15.000 чалавек.

Сярод вучняў Віленскай Бел. гімназіі гэтая хвароба палажыла ў ложка 23 чал., якія знаходзяцца ў гімназіяльным шпіталі.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Не адмоўце, калі ласка, зьмясьціць у паважанай Вашай часопісі „Народны Звон“ наступнае:

У „Życiu Nowogródzkiem“ № 287 (1001) ад 30 лістападу 1930 г. была надрукавана карэспандэнцыя пад назовам „Komuna wsród nauczycielów i uczniów gimnazjum białaruskiego w Klecku“, у якой гаворыцца аб вобысках, зробленых у некалькіх вучняў, вучыцеля грамадзяніна Якубёнка Грыгора і, што гэтыя вобыскі зусім пацьвердзілі падазрэньне, даючы шэрэг дакумэнтаў, карэспандэнцыяў і камуністычную бібулу, сьцьвярджаючых удзел успомненых вышэй асоб у камуністычным руху; далей гаворыцца, што, у выніку таго, вучням забаронена адведваць гімназію.

Вось-жа, гэтым сьцвярджаю:

1) што ані ў грамадзяніна Якубёнка ані ў вучняў пры рэвізіі ня знойдзены ніякія дакумэнты і камуністычная бібула, даказваючы іх учасьце ў камуністычным руху; былі затрыманы толькі кнігі Менскага і Пражскага выданьня, зусім легальныя, бо купленыя ў кнігарнях у Вільні ды карэспандэнцыя, нічога нямаючая супольнага з камуністычнаю працаю.

2. Хоць доказаў сувязі з камуністычнай працай ня было знойдзена, усё-ж такі грамадзянін Якубёнак і 12 вучняў былі арыштаваны, але праз пару дзён былі звольнены.

3) Ніхто з вучняў ня быў пазбаўлены права адведваць гімназію.

Дырэктар Клецкай Беларускай Гімназіі
А. Макарэвіч.

Вільня, 6.XII. 1930 г.

З жыцьця у Канадзе.

Шмат беларусаў і украінцаў, якія выехалі ў Канаду даюць парады тым сялянам, якія-б хацелі туды выехаць.

Перадусім, як кажуць дасьведчаныя людзі, ня трэба сьпяшацца з пакупкаю фэрмы; бо гэтага дабра ў Канадзе даволі.

Эмігранта, які толькі што прыехаў, абсядаюць як саранча агенты розных кампаніяў, якія маюць зямлю на прадаж, заманьваюць людзей і ўпіхваюць яму за добрыя грошы якія небудзь камяністыя ці балотныя вучасткі. Той, хто прыяжджае ў Канаду, мусіць асьцярагацца перадусім гэтых агентаў.

Усякі земляроб можа набыць зямлю ад дзяржаўных урадаў, якія даюць зямельныя надзелы на 160 акраў (каля 100 маргоў) г. зв. гамштэды. За такі надзел плаціцца толькі 10 даляраў і як толькі эмігрант на ім загаспадаруець нават частковa, то ўся зямля пераходзіць на яго ўласнасьць,

Радзяць такія надзелы браць толькі ў правінцыі Манітаба, Сасхачэвані і Альбэрта, якія зьяўляюцца найбольш ураджайнымі.

Браць зямлю ў іншых правінцыях не аплаціцца.

Як пішуць эмігранты, жыцьцё ў Канадзе ня лёгкае і многія, якім не ўдалося ўстроіцца, хацелі-б вярнуцца на бацькаўшчыну.

Жывуць там хутарамі, фэрма ад фэрмы знаходзіцца на адлегласьці 1-2 кілёмэтраў, дзеля чаго грамадзкае жыцьцё разьзвіта даволі слаба.

Паштовая скрынка.

Гр. Андрэю Магільніцкаму. 1) Беларускія гімназіі існуюць у Вільні, Наваградку і Клецку. Паступіць у гімназію можаце, толькі, на жаль, Вы ня пішаце колькі маеце гадоў. Найлепш было-б, каб Вы зьвярнуліся беспасярэдна ў Віленскую гімназію.

2) Калі-б Вы аказалі добрыя вынікі ў навуках, то маглі-б разьлічаць на стыпэндыю.

3) У сучасны мамэнт існуюць у Вільні карэспандэнцыйныя коопэрацыйныя курсы, арганізаваныя Бел. Студ. Саюзам. Зьвярнецеся да іх па адрэсу—Вільня, Віленская вул., д. № 8 Студэнскі Саюз. Курсы знаходзяцца пад агульным кіраўніцтвам Бел. Цэнтрасаюзу.

Усячына.

Ангельскія машыны сьмерці.

Падчас пабыту дэлегатаў доменіяў у Лёндане — ангельскае ваеннае міністэрства паказала ім г. зв. „змэханізаваную армію“, ці тыя аддзелы, ў якіх уведзена на мейсца жаўнераў — асобыя машыны, якімі можна кіраваць пры помачы радыёвых фаляў на пэўнае адлегласьці.

Былі паказаны „машыны сьмерці“, якія безумоўна адыграюць у будучай вайне рашучую ролю.

Усе вайсковыя дзеяньні адбываліся пры помачы танкаў, бранявых самаходаў, лёталі аэрапляны, але нігдзе ня было жывых людзей і ўсім гэтым кіраваў толькі адзін чалавек, які сядзеў у бэтановым укрыцьці. Усё гэта рушылася ў належных кірунках пры помачы радыётэхнічнай інсталяцыі, заступіўшай беспасярэдняе камандаваньне.

Манэўры гэтыя паказалі, што для такой „арміі“ няма ніякіх перашкодаў. Аддзел танкаў амаль без усякіх высілкаў прашоў праз густы лес, ламаючы дрэвы. Аэрапляны, на якіх ня было людзей, лёталі над пэўнымі мейсцамі і кідалі бомбы туды, куды было трэба.

Асабліва вялікае ўражэньне зрабіла на прысутных атака цэлага аддзелу танкаў, кіраваных праз асобныя мэханізмы, якія кшталтам напамінаюць чалавека і завуцца „роботамі“. Цікава і тое, што каманда для гэтай арміі перасылалася з адлегласьці ў 150 кілямэтраў.

Як асьведчыў ангельскі ваенны міністр — Англія маець яшчэ ў запасе і такія тэхнічныя вынаходы, якія могуць зусім зьнішчыць непрыяцельскую армію і проці якіх яна акажацца зусім бясьсільнаю.

Якая будзе зіма ў гэтым годзе?

Як прадбачуць дасьледчыкі пагоды — зіма, у гэтым годзе, будзе даўжэйшая і горшая, чым у мінулым.

Тлумачаць гэта тым, што птушкі выляцелі ў цёплыя краі раней, чым заўсёды.

Усе зьверы, якія зімуюць у нас, хаваюцца глыбока у зямлю, сабраўшы вялікія запасы ежы, ацяпляюць свае гнёзды і г. п.

Адказны Рэдактар: **К. Крук.** Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22. Выдавец: **„Беларускі Цэнтрасаюз“.**